

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КОНДИТЕРСЬКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ПІСЛЯ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО СОТ

Ткаченко О.М.,
аспірантка, Національний університет харчових технологій

Вступ. Вступ України до Світової Організації Торгівлі (СОТ) – одна з пріоритетних задач зовнішньої торгівлі, яка стоїть нині перед Україною та закріплена в її нормативно-правовій базі. Цей вступ дозволить Україні поставити експорт вітчизняної продукції в рівні умови з іншими країнами-учасниками СОТ, також дозволить розширити ринок за рахунок імпорту, покращити інвестиційний клімат й демонополізувати споживчий ринок. Але досить актуальним є відкрите питання чи витримає наша економіка цей вступ і які наслідки будуть після нього.

Постановка завдання. Окрім значних перспектив напрямку розвитку вітчизняної економіки вступ України до СОТ несе чимало загроз її розвитку. Експерти висловлюються кардинально протилежними думками щодо наслідків входження України до СОТ. Одні стверджують, що вступ до СОТ відкриє нам європейські ринки, інші навпаки стверджують, що наші ринки не витримають значного обсягу імпортової продукції не завжди гарної якості.

Метою даної статті є аналіз можливих наслідків входження України до СОТ для харчової промисловості взагалі та для кондитерської конкретно.

Результати дослідження. Світова організація торгівлі (далі – СОТ) – це єдиний міжнародний інститут, що має за мету розробку та впровадження глобальних правил торгівлі між країнами. Головна функція СОТ полягає в забезпеченні прогнозованої та більш вільної торгівлі. СОТ та її попередник Генеральна угода по тарифам і торгівлі (ГАТТ) допомогли створити сильну та процвітаючу торгову систему, що сприяла безпрецедентному збільшенню обсягів міжнародної торгівлі вже більше як півстоліття.

Сьогодні учасниками СОТ є сто п'ятдесят країн світу (рис. 1), близько тридцяти країн ведуть переговори щодо вступу до СОТ. Окрім цього СОТ об'єднує понад 95% обсягу світової торгівлі, близько 85% світового ВВП та понад 85% населення світу. [1]

Рис. 1. Країни-члени СОТ, станом на грудень 2005 року

■	- постійні члени
■	- спостерігачі, переговори велися у 2005 році
■	- спостерігачі, переговори не ведуться
■	- не мають офіційного контакту з СОТ

За останні роки значно розширилася сфера діяльності СОТ, яка на сьогодні далеко виходить за рамки власне торговельних стосунків. СОТ є потужною і впливовою міжнародною структурою, здатною виконувати функції міжнародного економічного регулювання. Членство у СОТ стало на сьогодні практично обов'язковою умовою для будь-якої країни, що прагне інтегруватися у світове господарство. [5]

Для країн, що не входять та не планують входити до СОТ характерним є такі риси:

- на їхніх територіях нещодавно скінчилася війна, або вони перебувають на межі чергового збройного конфлікту (Афганістан, Іран, Ірак, Північна Корея);

- країни, що були занесені Сполученими Штатами Америки до списку “вісі зла” (Ірак, Іран, Північна Корея, Лівія);

- влада в країнах, як правило, належить авторитарним режимам та розміри цих країн досить незначні (Науру, Паулу, Коморські острови, Сан-Марино, Тімор).

Міжнародна торгова система, яка була започаткована СОТ та ГАТТ, створюється шляхом низки торгових переговорів між країнами-майбутніми членами СОТ. В результаті цих переговорів приймаються численні угоди, що в подальшому є правовою основою міжнародної торгівлі та контрактами, що гарантують країнам-членам важливі торгові права.

Процес приєднання України до СОТ розпочався 17 грудня 1993 року, коли до Секретаріату ГАТТ було подано офіційну заявку Уряду України про намір приєднатися до ГАТТ. Наступний крок було здійснено 30 листопада 1994 року – подання Меморандуму про зовнішньоторговельний режим України на розгляд Робочої комісії з питань розгляду заявки України щодо приєднання до ГАТТ. Сам процес двосторонніх переговорів нашої країни з країнами-членами СОТ розпочався у 1997 році. І на сьогоднішній день ці переговори вже майже закінчилися.

Вступ України до СОТ – один з системних чинників розвитку національної економіки, підвищення її конкурентоспроможності, лібералізації зовнішньої торгівлі, створення сприятливого середовища для залучення іноземних інвестицій. Набуття Україною членства в СОТ сприятиме посиленню конкурентоспроможності галузей економіки готових до роботи в умовах конкуренції з провідними виробниками світу.

Розглянемо основні переваги, які виділяють фахівці після вступу країни до СОТ [4]:

- 1) Участь у міжнародному розподілі праці - Україна отримує шанс, скористатися з високого рівня освіченості населення країн, що входять до СОТ, – важливої конкурентної переваги в сучасній глобальній економіці.

2) Отримання сприйнятливіших умов для доступу української продукції на іноземні ринки - Членство в СОТ передбачає отримання режиму найбільшого сприяння з усіма країнами-членами СОТ, а також національний режим щодо внутрішнього оподаткування та регулювання.

3) Доступ до міжнародного механізму вирішення торгових суперечок - Після набуття членства у СОТ українські виробники отримають можливість захищати свої інтереси відповідно до процедури розгляду торгових суперечок СОТ.

4) Створення більш сприятливого клімату для іноземних інвестицій - Світовий досвід демонструє, що не лише країни-члени СОТ отримують більший приплив прямих іноземних інвестицій, але й сам вступ до СОТ зазвичай супроводжується зростанням прямих іноземних інвестицій.

5) Широкий вибір товарів і послуг - Крім збільшення потоку іноземних товарів, послуг і інвестицій на український ринок, в результаті зниження цін на матеріали, комплектуючі та устаткування виробник отримує доступ до дешевших комплектуючих і сировини, а населення – до дешевших товарів і послуг. Це створює умови для підвищення якості та конкурентноздатності вітчизняної продукції.

6) Україна отримає статус повноправного учасника міжнародної торгівлі, що дозволить їй брати участь у регіональних союзах та об'єднаннях - Членство у СОТ – необхідна умова лібералізації режиму торгівлі та початку переговорів про створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС.

Фахівці відзначають, що позитивні наслідки вступу України до СОТ будуть спостерігатися в тих сферах, які зорієнтовані на зовнішній експорт: авіабудування, металургія, суднобудування, хімічна промисловість, морський транспорт. Пізніше позитивний розвиток цих сфер може призвести до позитивних результатів і в легкій та харчовій промисловостях, сфери телекомунікацій, туристичних послуг та в інших сферах. [2]

Проте, ми повинні чітко усвідомлювати, що СОТ – лише інструмент, котрий дозволяє отримати ці переваги. Вступ до СОТ необхідний нам, щоб мати можливість користатися благами багатобічної торгової системи.

Але потрібно також усвідомлювати, що членство в СОТ не дає всі переваги автоматично. За деякі з них потрібно ще боротися відстоюючи свої зовнішньоекономічні позиції та презентувати себе на світовій арені як надійного торгового партнера.

На сьогоднішній день іноземні інвестори не розглядають Україну як можливий ринок для вкладення власних інвестицій. Скоріше навпаки – Україна розглядається зараз на світовому ринку як досить економічно та політично нестабільна країна з ризиковим вкладанням в неї інвестицій.

Негативний міжнародний імідж України не створює надійної бази для оптимістичних прогнозів розвитку країни після вступу до СОТ. Критики такої зовнішньої стратегії України стверджують, що вступ до СОТ принесе більше загроз для розвитку більш-менш стабільної економіки, в результаті чого Україна може втратити навіть той невеликий фактор привабливості, що зараз має завдяки споживчому ринку.

Позитивні наслідки вступу України до СОТ, як правило, розглядаються на рівні всієї української економіки в цілому. Але якщо розглядати більш детально окремі галузі промисловості, то деякі з цих факторів можуть мати і негативний вплив.

Перш за все, негативний вплив СОТ відчують на собі вітчизняне сільське господарство, вся харчова промисловість, легка та інші галузі економіки. Саме в цьому полягає проблема позитивних чи негативних наслідків вступу до СОТ і постає питання „Чи зможе позитивний розвиток деяких галузей економіки компенсувати негативний вплив СОТ на інші галузі?”

Однією із небагатьох галузей харчової промисловості, яка змогла відносно швидко адаптуватися до ринкових умов господарювання та забезпечити досить високий рівень конкурентоспроможності підприємств, є кондитерська промисловість. Промислове виробництво кондитерських виробів в Україні зародилося понад 100 років тому. Найбільше зростання обсягів виробництва кондитерської продукції спостерігалось в 1996-2000 роках (30%) (рис. 2).

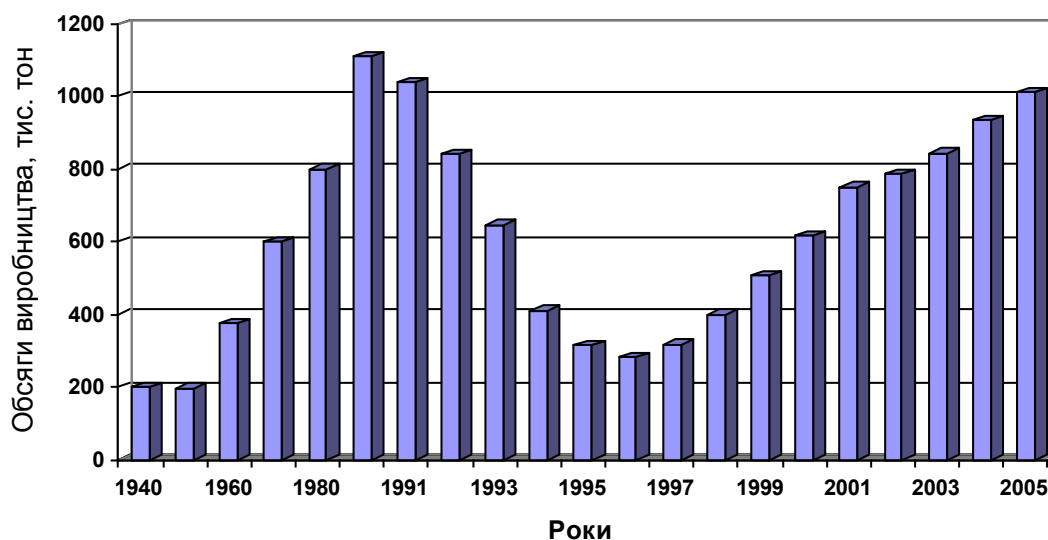

Рис. 2. Динаміка виробництва кондитерських виробів в Україні у 1940-2005 рр., тис. т

Розглянемо на скільки завадить росту кондитерської промисловості України її вступ до СОТ. Ми виділи такі основні негативи:

1) Дешева робоча сила. В світі праця робітників розглядається як дуже дорогий ресурс. Але в Україні ситуація протилежна: відбувається досить низька (порівняно з світовими показниками) оплата праці робітників. Тому, у видку членства України у СОТ невиняткова міграція робочої сили до країн з більш забезпеченими соціальними гарантіями та вищим рівнем оплати праці.

2) Ціна кондитерської продукції. Для залучення на свої виробництва кваліфікованих спеціалістів підприємства будуть змушені підвищувати оплату праці, а це в свою чергу призведе до підвищення ціни на продукцію.

3) Зменшення імпортних мит. Зараз мито – один з засобів захисту вітчизняного виробника. Результатом зменшення його розмірів буде наплив на ринки України імпортних товарів. Ці товари можуть виявитися або не досить високої якості (тоді навіщо вони нам?), або більш конкурентоспроможні порівняно з вітчизняними товарами (що також завдасть удар по економіці).

4) Широкий вибір товарів. Наплив імпортової продукції збільшить пропозицію кондитерської продукції. Але чи буде вітчизняний споживач продовжувати купувати українські солодоші за наявності продукції світових відомих брендів високої якості за тією ж ціною.

Сьогодні українці загалом споживають 500-550 тис. т солодоців на рік. Деякі фахівці переконані, що за сприятливих умов – насамперед високої купівельної спроможності споживача – внутрішній ринок здатен спожити до 1 млн. т кондитерських виробів на рік. В наших інтересах щоб це була продукція вітчизняного виробництва.

5) Приплив іноземних інвестицій. Результатом входження на ринок іноземного капіталу може бути: відкриття власних виробничих потужностей, придбання з метою поглинання українських виробництв, співробітництво вітчизняних підприємств як філій або дочірніх підприємств іноземних виробників. Жодна з цих форм співробітництва не є однозначно прийнятною для розвитку кондитерської промисловості України.

6) Конкурентна боротьба за вітчизняного споживача з імпортовою продукцією, що виготовлена за міжнародними стандартами якості, може призвести до збільшення термінових витрат підприємств на впровадження міжнародних систем якості, адаптацію власних виробництв під ці системи та можливого закриття малих та частини середніх виробників.

Невиправдано низьким є рівень сертифікації українських кондитерських виробів в системі міжнародних стандартів ISO та HACCP. Лише декілька виробників впровадили на своїх виробництвах ці стандарти (табл. 1).

Таблиця 1

Впровадження на підприємствах стандартів якості

Підприємство	Стандарт	Рік впровадження
Корпорація „Roshen”	ISO 9001:2001	2005
ЗАТ „Компанія „А.В.К.”	ISO 9001:2000	2003
ВО „Конті”	ISO 9001:2000 HACCP	2002 2006
Корпорація „Бісквіт-Шоколад”	ISO 9001:2000 HACCP	2002 2003
ЗАТ „Світоч”	ISO 9001	2001
ТОВ „Світ ласощів”	ISO 9001:2001	2006
ВАТ „Шоколадна фабрика „Україна”	ISO 9001	2000

Що ж до переваг вступу до СОТ для українських підприємств кондитерської промисловості, то треба зазначити, що вони, на нашу думку, будуть мати місце лише після позитивного розвитку інших сфер (банківського сектору, ринку послуг, сфери енергопостачання тощо). Але вже зараз можна прогнозувати наступні фактори, які одразу матимуть вплив на розвиток кондитерської промисловості:

1) Загострення конкурентної боротьби, що призведе до підвищення якості та конкурентоспроможності продукції вітчизняних виробників, впровадження на виробництвах міжнародних систем якості.

2) Зменшення імпортного мита на сировину для кондитерської промисловості.

Також однією із переваг для харчової промисловості фахівці відзначають покращення інвестиційного клімату та нових ринкових відносин. Але ми не погоджуємося з цим. Оскільки ще не відомо чи отримає саме харчова промисловість необхідні іноземні інвестиції.

Фахівці, зокрема міністр аграрної політики України Юрій Мельник, відзначають досить слабкий стан та неготовність вітчизняних підприємств конкурувати з товарами іноземних виробників харчової продукції. На кінець 2006 року в українській харчовій промисловості нараховувалося до 40% підприємств або збиткових, або таких, що не мали стабільних позитивних результатів. Зрозуміло, що таким підприємствам буде дуже важко витримати конкуренцію після вступу України до СОТ.

Висновки:

Сьогодні стає все більш зрозуміло, що неможливо ефективно діяти в системі міжнародної торгівлі не будучи при цьому членом СОТ. Україна є членом десятків міжнародних організацій. Це нормально і природно для великої європейської держави. Тим більш є неприродним, коли велика європейська держава, маючи величезний економічний потенціал, залишається аутсайдером на міжнародній арені.

Ми впевнені, що Україна незабаром стане членом СОТ. І очевидно, що це стане потужним двигуном темпів економічних реформ в країні, які призведуть до збільшення темпів росту економіки в цілому. Але якщо розглядати одну промисловість економіки (чи кондитерську, чи, навіть, харчову), то можливі варіанти її розвитку після вступу країни до СОТ не такі й оптимістичні.

Ми бачаємо подальший розвиток кондитерської промисловості України після вступу країни до СОТ за двома напрямками. В першому – ринок кондитерської продукції перетвориться на олігополію шляхом укрупнення та об'єднання вітчизняних виробників. Це надасть їм змогу протистояти в конкурентній боротьбі з іноземними виробниками.

За другим напрямком – збільшення імпорту на українських ринках призведе до створення ще більш жорсткої економічної конкуренції, що в свою чергу, викличе закриття та ліквідацію нерентабельних та

неконкурентоспроможних підприємств. В цьому випадку на ринку кондитерської промисловості залишаться найсильніші вітчизняні виробники.

В будь-якому випадку, Україна вже зробила свій вибір. І незабаром вона стане рівноправним членом Світової організації торгівлі. Що потім буде з вітчизняними галузями промисловості, чи не будемо ми жалкувати про це, ми дізнаємося вже потім – після вступу до СОТ.

Використані джерела:

1. Долішній М.І., Топіха В.І., Булюк В.В., Романова В.А. Ринок продовольства України в аспектах СОТ / Миколаївський держ. аграрний ун-т. — Миколаїв : МДАУ, 2006. — 222с.

2. Кочура И.В., Хижняк С.С. "Украина - ВТО: проблемы, риски, перспективы", Региональный сборник научных трудов по экономике: Д , Юго - Восток, 2003г. с. 271 - 282.

3. Пархоменко В. Д., Бодяковська Г. О., Гончаренко А. П., Антонюк Н. І. Україна в сучасних інтеграційних процесах. Україна - СОТ / Український ін-т науково-технічної і економічної інформації (УкрІНТЕІ). — К. : УкрІНТЕІ, 2006. — 26с.

4. <http://aht.org/rus/analytics/wto/wto.pdf>

5. www.wto.inform.org.ua